

Om å sette pris på utslipp

Månedsbrev 4/19

Det er flott om folk ser seg tjent med en atferd som tar ned CO2-utslipp, uten at de nødvendigvis er opptatt av problemet.

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

De fleste av dem som har rede på sakene, ser ut til å mene at global oppvarming i stor grad skyldes menneskelig atferd. Det er en god nyhet. Hvorfor det? For da er det jo mulig å gjøre noe med saken. Ved å endre atferden. Det betyr at økonomer og andre samfunnsvitere, som er opptatt av menneskelig atferd, kan ha noe å bidra med i kampen for en kjølig verden.

I

Sentralt i klimautfordringen ligger reduksjon av utslipp av kulldioksid, eller CO₂. Om den globale oppvarmingen skal begrenses til mellom halvannen og to grader Celsius, må de globale utslippene av CO₂ halveres i løpet av 10-12 år, sier naturvitenskapsfolk.

... ingenting er så praktisk
som god teori ...

I gjennomsnitt slipper hver amerikaner ut 17 tonn CO₂ i løpet av ett år, hver nordmann 10 tonn, hver kineser 7 tonn og hver ghaneser mindre enn ett tonn. For verden sett under ett er gjennomsnittlig utslipp per person i underkant av 5 tonn.

I 2017 ble det satt verdensrekord hva gjelder globale utslipp av CO₂. Den holdt ikke lenge. Året etter var utslippene enda høyere. Det går – med andre ord – den veien høna sparker.

II

La oss ha som mål å halvere utslippene av CO₂ per nordmann fra 10 tonn i dag til 5 tonn i 2030. Hvordan lykkes med dette på en måte som både er effektiv og som oppleves som rettferdig?

I fremstillingen som følger har jeg ikke til hensikt å gi sofistikerte analyser eller eksakte tall. Hensikten er å belyse hvordan ulike tiltak kan tenkes å virke. Om folk ser seg tjent med en atferd som tar ned CO₂-utslipp, uten at de nødvendigvis er opptatt av problemet, er det flott. Utsagnet at ingenting er så praktisk som god teori, gjelder med full tyngde her.

Vel 40 kilo CO₂-utslipp må påregnes for produksjon av én kilo oksekjøtt (som ofte er fra ku). Det samme for sau. For svinekjøtt derimot, er CO₂-utslippene per kilo kjøtt en brøkdel, nemlig 8 kilo. Og for kylling halvparten av det igjen; bare 4 kilo. Med disse enkle tallene som bakteppe, blir utfordringen å få folk til å spise mer kylling og svin, og mindre okse og sau. Den enkleste måten å få dette til på, er å sette en pris på utslipp av CO₂.

La det koste én krone å slippe ut én kilo CO₂, uansett kilden for utslippet. Om vi for enkelhets skyld legger til grunn at hele avgiften veltes over på konsumenten, vil prisen på oksekjøtt stige med 40 kroner kiloen, på svinekjøtt med 8 kroner og på kylling med 4 kroner. Biff fremstår som

relativ sett dyrere enn koteletter og kyllingbryst. Forbruket vris i retning av billigere svin og kylling, bort fra dyrere biff. Over tid vil dette bidra til mindre CO₂-utslipp for gitt mengde kilo kjøtt konsumert i alt.

Forbrenning av én liter bensin medfører utslipp av 2,3 kg CO₂. Med samme pris på utslipp av CO₂ fra bil som fra okse og sau, som fra svin og kylling, nemlig én krone kiloen, skal prisen ved pumpa opp med 2,30 kr. Snarere enn å betale 15,70 kr literen, må du nå ut med 18,00 kr. Det vil bidra til at du – eller i hvert fall noen av oss – prøver å redusere bilkjøringen. Og at interessen for elbiler øker ytterligere.

Reise med fly tur-retur Oslo-Alicante, økonomiklasse, medfører utslipp på ett tonn CO₂. Reise med fly tur-retur Oslo-Beijing, første klasse, medfører utslipp på 8 tonn CO₂. Etter logikken over betyr det at ferieturen til Spania blir tusen kroner dyrere. Og forretningsreisen til Kina vil koste 8.000 kr mer. Om dette siste blir i meste laget, og du i stedet tar turen til Kina på økonomiklasse, der det er langt trangere om plassen, reduseres CO₂-fotavtrykket til 3 tonn. Og prisen blir følgelig bare 3.000 kr høyere.

Samme poenget som over; når noe blir dyrere, etterspør vi mindre. Trikset er å la utslipp av én kilo CO₂ koste det samme i hele Norge, uansett hva utslippet skyldes. Folk vil da se seg tjent med endret atferd, i retning av aktiviteter som gir mindre CO₂-utslipp.

III

Det opplegget som er skissert over for Norge, er eksakt hva Nobelpris-vinner i økonomi i fjor, professor William D. Nordhaus ved Yale University, har foreslått bør gjelde på global basis. En minimumspris for utslipp av CO₂ som alle land innfører, med mulighet for høyere pris for de land som vil.

... la utslipp av én kilo CO₂ koste det samme i hele Norge, uansett hva utslippet skyldes.

Et opplegg langs disse linjer er under vurdering i USA. Ikke av president Trump, som hører med blant klima-skeptikerne. Han vil lette på kravene for bensineffektivitet i biler og således bidra til økte CO₂-utslipp. Derimot vil en gruppe frittstående folk, med blant annet tidligere sentralbanksjef Janet Yellen i spissen, ha en avgift på 40 dollar per tonn utslipp av CO₂ i USA – langt mindre enn hva som trengs – det er snakk om 135 dollar som et minimum (som blir om lag én krone per kilo), men i hvert fall et skritt i riktig retning. Om de når frem med en slik politikk, når Trump er ute av Det hvite hus, kan bare tiden vise. For øvrig er planen over tid å heve avgiften til 80 dollar per tonn.

I motsetning til andre avgifter mener gruppen i USA at inntektene til statskassen som skatt på utslipp av CO₂ bringer inn, ikke skal gå inn i statsbudsjettet. I stedet

skal alle pengene deles ut igjen. Like mye til hver amerikaner, gammel som ung.

Egeninteressen er en driver for oss alle.
Idealismen er forbeholdt de få.

Et slikt opplegg vil bidra til noe mindre inntektsforskjeller i Amerika. Ganske enkelt fordi rike mennesker har et langt større fotavtrykk for CO₂ og vil således betale mer inn i den felles potten som etterpå fordeles likt på alle.

IV

Selvsagt, et ord jeg sjelden bruker, vil ikke en minimumspris på utslipp av CO₂ verden rundt alene løse klimaproblemet. Men at det vil være et viktig skritt i riktig

retning, er neppe tvilsomt. Egeninteressen er en driver for oss alle. Idealismen er forbeholdt de få.

I tillegg er det behov for mer forskning, som alltid. Både hva gjelder teknologi og hva gjelder gjennomføring av praktisk politikk. Egnede reguleringer og strenge krav til energieffektivitet må det arbeides videre med.

Et særlig problem er fordelingen av byrden internasjonalt av kutt i CO₂-utslipp. At rike land i verden, som over tid har sluppet ut brorparten av den CO₂-mengden som er der oppe i atmosfæren, bærer en større andel av kostnadene ved å få utslippene ned, virker rimelig.

5. april 2019

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>